

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie**
Directie Ondernemerschap

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum 13 september 2021
Betreft Beantwoording vragen Schriftelijk Overleg over de appreciatie
voortgangsrapportage 2020 Invest-NL

Ons kenmerk
DGBI-O / 21227850

Uw kenmerk
2021D29655

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik u de antwoorden op de inbreng van het Schriftelijk Overleg over de appreciatie voortgangsrapportage 2020 Invest-NL van 20 juli 2021 (kenmerk 2021D29655).

Stef Blok
Minister van Economische Zaken en Klimaat

2021D29655

Ons kenmerk
DGBI-O / 21227850

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

1

De leden van de CDA-fractie vragen de minister of hij bekend is met de uitspraken van de directeur van Invest-NL in NRC Handelsblad, over de noodzaak van 'heftige keuzes' van het kabinet om als Invest-NL te kunnen investeren in de energietransitie en hoezeer hij deze opvatting deelt.

Antwoord

Ja, ik ben bekend met de uitspraken van de directeur van Invest-NL in het door de leden van de CDA-fractie aangehaalde artikel.

Bij de oprichting heeft Invest-NL een breed mandaat gekregen en heeft de instelling tot doel meegekregen om haar ontwikkel- en investeringsactiviteiten te richten op ondernemingen in transitiedomeinen en in de doorgroei van mkb en start- en scale-ups. Binnen de kaders van de wet en de aanvullende overeenkomst heeft Invest-NL haar eigen strategie geformuleerd waarbij vanaf de start prioriteit is gegeven aan de klimaat- en energietransitie, de circulaire economie en het financieren van jonge, snelgroeiende en innovatieve bedrijven (scale-ups). Het staat de instelling vrij om binnen de energietransitie zelf keuzes te maken over de domeinen waarbinnen zij een rol voor zichzelf ziet gegeven de randvoorwaarden die gelden voor het verkrijgen van financiering door Invest-NL. Ik zie de komende jaren met name kansen voor Invest-NL binnen de energietransitie op het gebied van noodzakelijke innovatie, opschaling en infrastructuur van technieken voor duurzame energie, en energiebesparing. De investeringen die Invest-NL tot nu toe heeft gedaan op het gebied van de energietransitie zitten ook op de bovengenoemde terreinen. Het is vooral zaak om dat nu verder uit te bouwen.

Naast investeringen door Invest-NL op de bovengenoemde terreinen denk ik dat er de komende jaren ook door de private sector in toenemende mate geïnvesteerd moet worden in rendabele duurzame ondernemingen. De overheid jaagt deze ontwikkeling aan door doelen te stellen en te stimuleren met onder meer subsidies en normstelling. Met haar business development afdeling zal Invest-NL ook gevraagd en ongevraagd adviseren over een optimale inrichting hiervan voor de transitie naar een klimaatneutrale en circulaire economie.

2

Voorts vragen de leden of de minister ook op de hoogte is van het interview met de directeur van Invest-NL in het Financieele Dagblad, waarin de complexiteit van investeringen vanuit Invest-NL en twijfel over voldoende risicovolle projecten waarbij sprake is van marktfalen als argumenten worden genoemd voor het nog niet tot volle wasdom komen van Invest-NL. Verder vragen zij de minister hierop te reageren, met name op het punt dat in Nederland mogelijk onvoldoende risicovolle projecten zijn die markt niet oppakt en of bij de start van Invest-NL hier onderzoek naar is gedaan.

Antwoord

Ja, ik ben op de hoogte van het interview met de directeur van Invest-NL in het door de leden van de CDA-fractie aangehaalde artikel.

Invest-NL heeft voor haar start eigen onderzoek gedaan naar de investeringsmogelijkheden binnen transitiedomeinen, waaruit bleek dat het financieringsgat tussen vraag en aanbod de komende jaren het grootst is bij de transitie naar een carbonneutrale en circulaire economie. Gegeven het feit dat Invest-NL in het eerste jaar 422 aanvragen voor financiering heeft gekregen, heb ik niet de indruk dat er onvoldoende risicovolle projecten zijn die niet door de markt worden opgepakt. Echter, zoals de directeur van Invest-NL in het interview en ook in de voortgangsrapportage van Invest-NL over 2020 aangeeft, zijn investeringen op de transitiedomeinen van klimaatneutraal en circulaire economie zeer complex en daardoor meer tijdrovend. Het kost daarom dus meer tijd voordat de rol van Invest-NL op dit terrein goed tot wasdom komt. Ik constateer dat dit deel van de focus van Invest-NL wel steeds beter op gang komt, getuige bijvoorbeeld de recente investeringen in SCW systems, een innovatieve producent van duurzame waterstof en groen gas, en in Black Bear Carbon, dat producten terugwint uit oude autobanden. Invest-NL heeft aangegeven zich de komende periode nog meer op dit deel van de taak van Invest-NL te concentreren, zodat het niveau van de investeringen verder stijgt net als de investeringen in innovatieve scale-ups die het afgelopen jaar al op een hoger niveau zijn gekomen.

3

De leden van de CDA-fractie lezen dat de minister in zijn appreciatie een aantal knelpunten opsomt waar Invest-NL bij investeringsaanvragen tegenaan loopt, zoals betrokkenheid van veel publieke/private partijen, complexiteit, onzekerheid over de rol van Invest-NL bij vervolg financieringsrondes, en de noodzaak van subsidie vanwege een onrendabele top. Zij vragen de minister of hij deze knelpunten op korte termijn opgelost ziet.

Antwoord

De door Invest-NL gesignaleerde knelpunten herken ik en zijn voor een deel ook inherent aan financieringen op het gebied van transitiedomeinen, aangezien het vaak om nieuwe niet-bewezen technologieën gaat en/of om projecten waarvan de ontwikkeling van de vraagkant nog onzeker is. De genoemde knelpunten zijn voor een belangrijk deel de reden waarom Invest-NL is opgericht. De Business Development activiteiten van Invest-NL zijn erop gericht om projecten financierbaar te maken gegeven deze knelpunten. Een aantal voorbeelden van wat Invest-NL hierin al betekent en hoe dit bijdraagt aan het oplossen van de knelpunten, zijn:

Collectieve warmtesystemen

Een belangrijk aandachtsgebied voor Invest-NL is het financierbaar maken van collectieve warmtesystemen. Meerdere gemeenten willen versneld naar een collectief warmtesysteem om zo tot een duurzaam lokaal energiesysteem te komen. Invest-NL werkt samen met partners uit de gehele keten aan grote, kapitaalintensieve, complexe en risicovolle projecten die niet snel van de grond komen en waar financiers niet snel in durven te stappen. Door risico's inzichtelijk

te maken en partners erbij te betrekken die deze risico's kunnen mitigeren in combinatie met een financieringsmogelijkheid vanuit Invest-NL, creëert Invest-NL toegang tot andere bronnen van financiering.

Verduurzaming binnenvaart

Een geschikt alternatief voor diesel is methanol dat in de toekomst volledig duurzaam geproduceerd kan worden. Maar op dit moment zijn er geen geschikte motoren in de markten en is de business case niet sluitend te maken. Invest-NL heeft met een zestal partners een consortium opgericht om de marktintroductie van methanol als energiedrager in de binnenvaart te realiseren, doet onderzoek naar de financierbaarheid en ontwikkelt een business model om de economische relevantie aan te tonen.

Agrifood

Binnen de transitie naar een duurzaam en klimaatneutraal voedselsysteem draagt Invest-NL binnen het Business Innovation Program Food bij aan het financierbaar maken van projecten van circulaire agrifood-ondernemers. Hierin begeleidt Invest-NL samen met de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's), stichting Samen tegen Voedselverspilling en Rabobank ondernemingen, gericht op hoogwaardiger gebruik van (groene) grondstoffen en het tegengaan van verspilling, met de ontwikkeling van hun business case.

Uit deze voorbeelden blijkt dat Invest-NL de (regie)functie pakt die nodig is om business cases samen met betrokken partijen te ontwikkelen en op te werken naar financierbare projecten. Op deze manier draagt Invest-NL deels zelf bij aan het mitigeren van de door de instelling gesignaleerde knelpunten. Daar waar mogelijk een rol van de overheid nodig is, blijf ik uiteraard hierover met Invest-NL in gesprek.

4

Verder vragen de leden welke suggesties Invest-NL heeft voor aanpassing/verbetering van het eigen handelingskader.

Antwoord

Invest-NL bestaat 1,5 jaar en heeft in deze periode gebouwd aan de organisatie en ondertussen een aanzienlijk aantal investerings- en business development activiteiten ontplooit. Daarbij zijn tevens stappen gezet op het gebied van het ontsluiten van Europese middelen voor Nederland. De grootste uitdaging zit in het verder intensiveren van de activiteiten, met name op het gebied van de investeringen in de energietransitie en de ontwikkeling richting een circulaire economie. Invest-NL is van mening dat de huidige kaders zoals mandaat, strategie, organisatie daar een goede basis voor bieden.

5

In een vraaggesprek met de directeur van Invest-NL in de Volkskrant zegt deze dat 'wordt samengewerkt met het Groeifonds om ervoor te zorgen dat er geen

subsidieëring komt als marktfinanciering mogelijk is'.¹ Daarbij wordt aangetekend dat hiervoor 'nog geen mechanisme is ontworpen'. De leden vragen of dat 'mechanisme' inmiddels in ontwikkeling is.

Antwoord

Invest-NL werkt nauw samen met de adviescommissie van het Nationaal Groeifonds bij de beoordeling van projecten en het verkennen van alternatieve financieringsbronnen. Zowel Invest-NL als het Nationaal Groeifonds zijn of worden bekostigd met publiek geld. Het is dus belangrijk dat beide instrumenten de beschikbare middelen doelmatig besteden, onder andere door goed samen te werken. Als marktfinanciering mogelijk is voor (een deel van de) voorstellen bij het Groeifonds, eist de adviescommissie dat indieners deze route eerst benutten. Uit de samenwerking in de eerste ronde zijn lessen getrokken. De medewerkers van Invest-NL en van het Groeifonds zijn momenteel in gesprek om de samenwerking in aanloop naar de tweede ronde verder in te vullen.

In het nieuwe propositieformulier voor de tweede ronde wordt indieners gevraagd om inzicht te geven in relevante publieke bekostigings- en financieringsinstrumenten (zowel op nationaal als op EU-niveau). De commissie voert op basis van deze informatie en aanvullend onderzoek een additionaliteitstoets uit volgens een vooraf vastgesteld kader. Op deze manier wordt geborgd dat er geen subsidieëring komt als marktfinanciering mogelijk is.

6

Zij zijn tevens benieuwd of ook wordt samengewerkt met andere (EU-)fondsen en op welke manier.

Antwoord

Invest-NL werkt onder andere samen met het Europees Investerings Fonds (EIF), waarmee inmiddels enkele transacties zijn afgesloten, deels mede ondersteund door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). Het betreft onder meer het Dutch Future Fund (dat investeert in investeringsfondsen die zich richten op innovatieve scale-ups. Afgekort: DFF) en het Dutch Alternative Credit Instrument (dat investeert in niet-bancaire financiers, die op hun beurt het Nederlandse mkb zullen bedienen. Afgekort: DACI). EIF steekt direct 150 miljoen euro in het DFF en 100 miljoen euro in het DACI.

Daarnaast werkt Invest-NL momenteel aan een aanvraag voor het InvestEU Fonds van de Europese Commissie, om financiële producten te ondersteunen met een InvestEU garantie. Met zo'n garantie kunnen extra investeringen worden gemobiliseerd in proposities die nog te risicovol zijn om volledig zelf door Invest-NL gefinancierd te worden, maar wel een bijdrage leveren aan de gestelde doelen. Met het EIF heeft Invest-NL al een InnovFin MKB-garantieovereenkomst gesloten ter dekking van een leningenportefeuille van maximaal 66 miljoen euro aan innovatieve Nederlandse mkb-bedrijven.

¹ Volkskrant, 31 mei 2021, 'Wouter Bos werkt met Invest.NL aan de energietransitie: 'Veel innovaties komen juist door publiek geld tot stand'. (<https://www.volkskrant.nl/economie/wouter-bos-werkt-met-invest-nl-aan-de-energietransitie-veel-innovaties-komen-juist-door-publiek-geld-tot-stand~b25b1671/>)

Verder wordt waar mogelijk aangesloten op Europese programma's uit het Meerjarig Financieel Kader 2021-2027 van de EU, maar deze zijn deels nog niet operationeel. Invest-NL zal daar waar het van toepassing is aanspraak maken op deze fondsen zodra ze beschikbaar komen.

7

De leden van de CDA-fractie lezen dat in de appreciatie dat in 2020 422 investeringsaanvragen zijn ontvangen en voor 241 miljoen euro aan financieringen is gecommitteerd. Volgens de voortgangsrapportage zelf (pagina 4) betreft het 13 goedgekeurde en tien gecommitteerde investeringsaanvragen. De leden van de CDA-fractie vragen of het mogelijk een overzicht te verstrekken van alle niet gehonoreerde financieringsaanvragen evenals de gronden/redenen van afwijzing.

Antwoord

Invest-NL publiceert iedere investering die het doet, maar deelt geen individuele bedrijfsgegevens van aanvragen die nog in het proces zitten of zijn afgewezen aangezien dit bedrijfsvertrouwelijke informatie betreft. Het heeft aan mij opgegeven dat in 2020 in totaal 359 aanvragen aan de algemene criteria van Invest-NL voldeden, maar bij de investeringsbeoordeling zijn afgewezen of teruggetrokken. Redenen hiervoor zijn verschillend: voor een deel betreft het afwijzingen op financieel-economische gronden (geen vertrouwen in de haalbaarheid van het bedrijfsplan en/of de vaardigheden van het management); voor een deel betreft het ook aanvragen waarbij de aanvragers in staat zijn gebleken private financiering aan te trekken, waardoor Invest-NL niet additioneel was aan private financiering. En er zijn bedrijven en projecten die de aanvraag op andere wijze wensten in te vullen, omdat bleek dat Invest-NL een rendement verlangt op haar investering en geen subsidie verstrekt. Invest-NL is voornemens over de afwijzingsgronden ook meer kwantitatieve gegevens te gaan registreren en rapporteren.

8

Daarnaast vragen de leden of er tevens kan worden aangegeven in hoeveel van de gevallen waarin voor een investeringsaanvraag is doorverwezen naar andere instanties dan Invest-NL deze doorverwijzing alsnog geleid heeft tot een succesvolle investeringsaanvraag.

Antwoord

Invest-NL probeert aanvragen die niet aan haar eigen criteria voldoen, altijd door te verwijzen naar andere mogelijke financiers, zowel privaats (het brengt actief het financieringslandschap van financiers in kaart en beschikt over een groeiend netwerk waarnaar het kan doorverwijzen), als deelnemingen als de ROM's en Invest International. Zo zijn sinds de start circa 61 aanvragen doorverwezen naar een ROM als een aanvraag past in het investeringsbeleid van de desbetreffende ROM. Ook is er regelmatig overleg met de ROM's over wederzijdse investeringskansen. Ook met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) wordt er actief samengewerkt om te kijken hoe bedrijven het beste geholpen kunnen worden en op de juiste plek terecht komen. Invest-NL heeft niet de

capaciteit om deze doorverwijzingen daarna te blijven volgen, ook omdat de andere partijen hun eigen bedrijfsvertrouwelijke proces hebben.

9

De leden vragen tevens naar de gemiddelde doorlooptijd vanaf het moment van indiening tot het moment van toekenning/afwijzing van een investeringsaanvraag?

Antwoord

Invest-NL doet risicovolle investeringen in nieuwe en complexe markten. Invest-NL heeft mij laten weten dat de gemiddelde doorlooptijd daardoor al gauw drie tot zes maanden bedraagt. Voor risicovoller of complexer investeringen kan dit nog langer zijn. Dit zijn echter gangbare doorlooptijden bij risicovolle investeringen. De bedrijven en projecten waar het zich op richt zitten vaak in een opschalings- of ontwikkelingsfase waarin de financieringsbehoefte zich vaak ook over deze doorlooptijd uitstrekt.

10

Daarnaast vragen de leden hoe ziet het afwijzingsproces er uit ziet.

Antwoord

Invest-NL heeft mij laten weten dat het probeert om aanvragers zo snel mogelijk duidelijkheid te geven over de kans op een succesvolle aanvraag. Van alle aanvragen wordt binnen enkele weken beoordeeld of die in beginsel kunnen passen binnen de uitgangspunten en criteria van het investeringsbeleid van Invest-NL. Aanvragers worden schriftelijk of mondeling op de hoogte gesteld of hun aanvraag kans van slagen heeft. Bij afwijzing probeert Invest-NL altijd een advies te geven hoe een aanvraag beter kan worden gemaakt en bij welke partijen de aanvrager beter terecht kan.

11

De leden vragen naar het risico-opslagpercentage waarmee Invest-NL rekent en hoe dit zich verhoudt tot het risico-opslagpercentage dat wordt gehanteerd door private investeerders?

Antwoord

Op basis van de machtigingswet dient Invest-NL zoveel mogelijk marktconform te investeren. Risico-opslagen dienen daardoor ook zoveel mogelijk marktconform te worden bepaald. Het risico-opslag percentage verschilt per investering maar wordt op basis van in de markt gangbare factoren bepaald, waarin de risicofactoren een grote rol spelen. Invest-NL investeert daarnaast bij voorkeur op gelijke voet (pari passu) met private investeerders, maar hiervan kan worden afgeweken in geval er geen pari passu-transactie mogelijk is en maatschappelijke baten kunnen worden bereikt.

12

Daarnaast vragen de leden of het juist is dat voor toekenning van middelen uit Invest-NL deelname van een serieuze Nederlands marktpartij een voorwaarde is en in hoeverre dit ongunstig is voor kansrijke projectvoorstellen van start- en scale-ups, wanneer blijkt dat marktpartijen nog niet durven instappen.

Antwoord

Invest-NL heeft in haar investeringsbeleid als uitgangspunt dat een professionele private investeerder met een gelijkwaardig risicoperspectief deelneemt in de financiering. Deze hoeft niet Nederlands te zijn, maar moet wel de markt waarin het bedrijf of project actief is goed kennen en ervaring hebben met vergelijkbare financieringen. Dit waarborgt dat Invest-NL geen marktpartijen verdringt, zich er van gewist dat er ook private partijen geloof hebben in de transactie en dat Invest-NL op marktconforme voorwaarden opereert. Daarnaast geeft het Invest-NL de gelegenheid ervaring op te doen met risicovolle investeringen en het invullen van een rol als aandeelhouder.

Op alle focusgebieden van Invest-NL zijn investeerders actief. In veel gevallen is er echter onvoldoende privaat kapitaal beschikbaar. Juist hier kan Invest-NL een bijdrage leveren door marktconform en additioneel te investeren en ruimere financiering voor Nederlandse start- en scale-ups beschikbaar te stellen, waardoor deze beter in staat zijn in internationale markten te opereren. Naast het direct investeren in bedrijven, stimuleert Invest-NL het financieringslandschap door zelf te (co-)investeren in gespecialiseerde investeringsfondsen.

Het komt overigens soms voor dat er helemaal geen private investeerders interesse hebben in de financiering van bepaalde projecten en start- en scale-ups. Invest-NL zal -naarmate het meer ervaring opdoet- meer in staat zijn om daar als eerste investeerder op te treden.

13

De leden vragen hoe bij ingediende investeringsaanvragen het economisch rendement afgewogen wordt ten overstaande van het maatschappelijk rendement?

Antwoord

Invest-NL investeert alleen als het maatschappelijk rendement hoog is; het economisch rendement op portefeuille niveau is daarbij een randvoorwaarde. Een impact analyse op gebied van CO₂-reductie en/of R&D-toename is daarom standaard onderdeel van het investeringsproces. Het is Invest-NL echter niet toegestaan te investeren als er sprake is van een negatieve financiële business case, ook niet als het maatschappelijk rendement hoog is.

14

Daarnaast vragen de leden in hoeverre bij de beoordeling van investeringsaanvragen spin-off kansen in andere sectoren worden meegenomen en of de minister daar voorbeelden van kan geven.

Antwoord

Bij elk investeringsvoorstel worden alle kansen en risico's beoordeeld, dus ook spin-off kansen van de aanvrager in andere sectoren. Deze moeten dan al wel redelijkerwijs in te schatten zijn.

Een voorbeeld van een spin-off in een andere sector bij een investering van Invest-NL, is de investering in SCW systems. SCW systems produceert groen gas en waterstof, maar werkt ook aan een technologie om de daarbij vrijkomende CO₂ te mineraliseren en als grondstof in te zetten bij bijvoorbeeld cementproductie, waardoor de CO₂ voor zeer lange tijd wordt vastgelegd.

15

Daarnaast vragen de leden of de minister wil ingaan op hoe door Invest-NL met Nationale Iconen wordt omgegaan?

Antwoord

De Nationale Iconen kunnen voor business development of een investering door Invest-NL in aanmerking komen als ze passen in de strategische focus en het investeringsbeleid van Invest-NL. Ze krijgen daarmee geen andere behandeling dan andere bedrijven en projecten.

16

De leden van de CDA-fractie vragen of de minister het terugkijkend met de leden eens is dat de huidige opbrengst van Invest-NL ver beneden de verwachtingen is tegen de achtergrond van de zeer grote maatschappelijke uitdagingen op allerlei gebieden, om bij te dragen aan het toekomstig verdienvermogen, een kleinere voetafdruk voor onze economie en het creëren van nieuwe banen.

Antwoord

In 2020 heeft Invest-NL een start kunnen maken met de inrichting van haar ontwikkel- en investeringsactiviteiten gericht op ondernemingen in transitiedomeinen en op de doorgroei van mkb en start- en scale-ups. Het heeft in 2020 in totaal 240,5 miljoen euro aan investeringen kunnen committeren. In de tweede helft van 2020 en eerste helft van 2021 is het aantal investeringen goed op gang gekomen. In dit tempo zal de 1,7 miljard euro investeringskapitaal binnen vijf tot zeven jaar grotendeels gecommitteerd zijn, op de focusgebieden van klimaat- en energietransitie, circulaire economie en het financieren van jonge, snelgroeiende en innovatieve bedrijven (scale-ups). Zowel de ontwikkelactiviteiten als de investeringsorganisatie moest in 2020 verder worden opgebouwd. Dit in combinatie met de gebruikelijke doorlooptijden van investeringsprojecten heeft ervoor gezorgd dat het langer duurde voordat Invest-NL tot concrete financieringen kon overgaan. Dit is tevens een normaal beeld bij nieuwe investeringsfondsen. Zoals u kunt zien in de tabel als antwoord op vraag 22 zijn de meeste investeringen in 2020 afgesloten in het derde en vierde kwartaal. Invest-NL is in staat geweest om deze lijn door te zetten in 2021 en heeft inmiddels al meer projecten kunnen financieren dan in 2020. Zoals ik in mijn appreciatie bij de voortgangsrapportage aangaf, kijk ik daarom vol verwachting vooruit naar een verdere bijdrage van Invest-NL bij de totstandkoming van financiering voor duurzame en innovatieve ondernemingen en projecten in Nederland.

17

De leden van de CDA-fractie lezen in het slot van de appreciatie dat Invest-NL in de eerste vijf maanden van 2021 'al net zo veel financieringen heeft afgesloten als

in het kalenderjaar 2020'. Op pag. 32 van de *Voortgangsrapportage 2020 Invest-NL* staat dat in 2021 onder andere een investering in het elektrische deelvervoer van het Franse bedrijf Dott gecommiteerd is (vier miljoen euro). De leden vragen of de minister, indachtig de doelstelling van Invest-NL, aan kan geven welk marktfalen hiermee wordt opgelost, daar deelsteps bewezen technologische innovaties zijn waarvoor reeds afzetmarkten zijn gerealiseerd, en waarom überhaupt wordt geïnvesteerd in deelsteps die door de RDW zijn verboden?

Antwoord

EmTransit B.V. (handelsnaam: Dott) is een Nederlands bedrijf met haar hoofdkantoor in Amsterdam. Het is gespecialiseerd in het aanbieden van micromobiliteitsdiensten in de vorm van elektrische deelsteps en deelfietsen in meerdere Europese steden.

Invest-NL heeft mij aangegeven dat het investeren in micromobiliteit, en dus ook in Dott, verder bijdraagt aan de mogelijkheid tot het verduurzamen van (Europese) binnensteden. Doordat steeds meer steden de wens hebben vervuiling van vervoer te weren uit de binnenstad, zijn alternatieve en schone vervoersopties noodzakelijk. E-steps (en e-fietsen) vormen hierbij steeds meer een belangrijk onderdeel van de vervoersmix voor korte afstanden. Invest-NL heeft dit ook extern laten valideren.

Invest-NL verwacht met deze investering een in Nederland gevestigd micromobiliteitsbedrijf te kunnen ondersteunen dat duurzaamheid centraal stelt en steden een alternatieve vervoersoptie biedt om in de binnenstad de uitstoot van CO₂ en stikstof te verminderen, en tegelijk bijdraagt aan de Nederlandse werkgelegenheid en R&D-investeringen.

Dott heeft zich in 2018 in Nederland gevestigd omdat Nederland, en specifiek Amsterdam, gezien wordt als de (micro-)mobiliteitshub van Europa, met kennis over infrastructuur, technologie en innovatie, gedreven door bedrijven met een (Europees) hoofdkantoor in Amsterdam zoals Tesla, TomTom, Uber, Lyft, Booking en vanMoof. De aanwezigheid en uitbreiding van Dott in Nederland draagt bij aan dit ecosysteem en leidt tot uitbreiding van de R&D-investeringen en werkgelegenheid in Nederland.

Op dit moment exploiteert Dott (nog) geen deelsteps en -fietsen in Nederland gezien het feit dat deelsteps op dit moment nog niet toegelaten zijn op de openbare weg in Nederland en de strategische focus voor de introductie van e-bikes eerst nog op andere markten ligt.

Het marktfalen bij deze investering bestaat er uit dat door de COVID-19-pandemie investeerders terughoudend hebben gekeken naar proposities in dienstverlening waar "lockdowns" een negatieve impact op hadden en/of zouden kunnen hebben. Eerdere pogingen van Dott om private financiering op te halen, zijn niet geslaagd. Invest-NL heeft mij laten weten dat pas toen Invest-NL commitment toonde, de private co-financiering gerealiseerd is. Verder bevindt Dott zich in een relatief vroege investeringsfase ten opzichte van haar (veelal Amerikaanse) concurrenten. Afgezien hiervan geeft Invest-NL aan dat Dott ook op een aantal andere vlakken

verschilt van haar concurrenten. Het belangrijkste verschil is dat Dott de ambitie heeft om vervoersmiddelen in Europa te gaan produceren (van ontwerp tot daadwerkelijk bouwen) in plaats van in China. Dit wijkt af van wat concurrenten doen en zal een aanzienlijke verbetering van de CO₂-footprint opleveren (minder transport). Mede op instigatie van Invest-NL is door Dott een 'Sustainability Committee' opgezet dat de duurzaamheidsafspraken controleert en daarop adviseert.

18

Daarnaast vragen de leden hoe deze deelsteps het nationaal verdienvermogen en de werkgelegenheid in Nederland zullen versterken.

Antwoord

Vanuit het hoofdkantoor in Amsterdam draagt Dott op meerdere manieren bij aan het verdienvermogen en de werkgelegenheid in Nederland:

- Het bedrijf investeert in innovatie en alle R&D-activiteiten vinden plaats op het hoofdkantoor in Amsterdam. Hiermee draagt Dott bij aan het innovatieve karakter van de Nederlandse economie;
- Het biedt hoogwaardige werkgelegenheid: op dit moment werken er 130 fte in Amsterdam, waarvan 120 op het gebied van R&D. De verwachting is dat Dott het team in Amsterdam de komende jaren gaat uitbreiden naar meer dan 200 fte;
- Omdat het bedrijf in Nederland is gevestigd, draagt het ook bij aan de belastinginkomsten van de Nederlandse staat.

19

De leden vragen of de middelen van Invest-NL ook kunnen worden toegekend aan (deels) buitenlandse marktpartijen. Voorts vragen de leden hoe vaak dit tot dusver is gebeurd en hoe ervoor wordt gezorgd dat economische activiteiten ook in Nederland neerslaan.

Antwoord

Om in aanmerking te komen voor financiering van Invest-NL is het noodzakelijk dat de Nederlandse economie daarvan zal profiteren door uitgaven in Nederland aan R&D en door het creëren van banen in Nederland. In ieder investeringsvoorstel wordt onderbouwd hoe aan dit criterium wordt voldaan. Dit betekent inderdaad dat middelen kunnen worden toegekend aan deels buitenlandse partijen, zolang er aantoonbare baten zijn voor Nederland en het marktpartijen betreft die binnen de EU of Caribisch Nederland gevestigd zijn.

Tot op heden zijn er geen directe investeringen gedaan in deels buitenlandse marktpartijen. Bij de indirecte investeringen in fondsen, is het wel gebruikelijk dat die fondsen investeren in (deels) buitenlandse ondernemingen. Deze fondsen hebben namelijk een sterke sectorfocus aan innovatieve bedrijven, waardoor ze niet alleen in Nederland actief zijn. Wel stelt Invest-NL bij fondsinvesteringen de eis dat het fonds minimaal het dubbele van het bedrag dat Invest-NL inlegt, investeert in Nederlandse bedrijven. Per saldo wordt hierdoor meer kapitaal gemobiliseerd voor Nederlandse innovatieve ondernemingen.

20

De leden vragen of de minister de mening deelt dat Invest-NL primair moet zorgen voor het versterken van de Nederlandse maakindustrie. Indien ja, hoe dit dan blijkt uit de toekenningen in het eerste jaar Invest-NL. Of er voor de tweede helft van 2021 geherprioriteerd of bijgestuurd is om Invest-NL beter te laten doen waarvoor het is opgericht. En wat de doelstellingen zijn voor 2021?

Antwoord

De kaders waarbinnen Invest-NL dient te opereren zijn vastgelegd in de machtigingswet en de aanvullende overeenkomst. In de aanvullende overeenkomst zijn de terreinen vastgelegd waarbinnen Invest-NL kan investeren.

Invest-NL is zelf verantwoordelijk om binnen de gestelde kaders een strategische focus aan te brengen. Binnen de kaders van de wet en de aanvullende overeenkomst, heeft Invest-NL haar eigen strategie geformuleerd waarbij vanaf de start prioriteit is gegeven aan de klimaat- en energietransitie, circulaire economie en het financieren van jonge, snelgroeiende en innovatieve bedrijven (scale-ups). Samen met Invest-NL heb ik geconstateerd dat het financieren van jonge, snelgroeiende en innovatieve bedrijven van de grond is gekomen en dat het de ambitie is het volume aan investeringen in klimaatfinanciering en energietransitie de komende periode naar een hoger niveau te tillen. De organisatie gaat zich de komende periode nog meer op deze doelstelling concentreren.

21

De leden van de CDA-fractie constateren dat zowel op pagina elf van de voortgangsrapportage als op pagina twee van de appreciatie wordt gesteld dat vrijwel alle investeringsaanvragen betrekking hebben op het midden- en kleinbedrijf (mkb) of op fondsen die zijn gericht op mkb-financiering, en vragen of de minister dit nader kan specificeren of kwantificeren?

Antwoord

De gehele portefeuille van Invest-NL per einde 2020 betreft investeringen (direct dan wel indirect) in midden- en kleinbedrijven (zie ook het overzicht als antwoord op vraag 22). De enige uitzondering daarop is een beperkt strategisch belang in het Europees Investerings Fonds (EIF) wat wordt aangehouden om de samenwerking met EIF op het gebied van mkb-financiering te ondersteunen.

22

De leden vragen hoeveel mkb-bedrijven de vruchten plukken van deze investeringsaanvragen, in welke sectoren en in welke regio's?

Antwoord

Hiernavolgend treft u de gecommitteerde portefeuille van Invest-NL aan vanaf haar start in januari 2020 tot en met 31 augustus 2021. Voor een volledig overzicht zijn ook de investeringen uit 2021 meegenomen in dit overzicht. Het overzicht in de voortgangsrapportage betrof alleen het jaar 2020.

De investeringen betreffen allemaal directe investeringen in mkb-bedrijven, of in fondsen die investeren in (innovatieve/duurzame) mkb-bedrijven. Invest-NL zal in de komende jaren haar rapportages uitbreiden op dit vlak en daarmee ook het aantal begunstigde bedrijven via indirecte financieringen inzichtelijk maken.

Naam	Thema	Omschrijving	Datum	Instrument	Commitment
PMC	Circulair en bio/ondernemingen	Recycling van met asbest vervuild staal	Q1 2020	Garantie	€ 6,8 mln
Bluesphere	Circulair en bio/ondernemingen	Productie van groen gas	Q1 2020	Garantie	€ 3,5 mln
Co-investment Vehicle	Fondsen	Faciliteit voor het overbruggen van de valley of death	Q1 2020	Eigen vermogen	€50 mln
EclecticIQ	Deep Tech	Ontwikkeling van cyber threat intelligence technologie	Q3 2020	Converteerbare lening	€ 4 mln
ViCentra	Life Sciences & Health	Ontwikkeling van een innovatieve insulinepomp	Q3 2020	Eigen vermogen	€ 4 mln
Nearfield Instruments	Deep Tech	Ontwikkeling van chip metrologie	Q4 2020	Eigen vermogen	€ 3,5 mln
Protix	Agrifood	Ontwikkeling van plantaardige diervoeding	Q4 2020	CLA	€ 7,5 mln
Duurzaam MKB-fonds	Fondsen	Private debt fonds voor het duurzame mkb	Q4 2020	Eigen vermogen	€5 mln
Dutch Future Fund	Fondsen	Faciliteit voor het versterken van het VC ecosysteem	Q4 2020	Eigen vermogen	€150 mln ²
Nearfield Instruments	Deep Tech	Ontwikkeling van chip metrologie	Q1 2021	Converteerbare lening	€ 7 mln
Dott	Energie/ondernemingen	Sharing platform voor e-scooters en e-bikes	Q1 2021	Eigen vermogen	€ 4 mln
Microsure	LSH	Ontwikkeling van micro-chirurgische robto's	Q1 2021	Converteerbare lening	€ 1,4 mln
Tinn Capital	Fondsen	Venture capital fonds voor cyber security bedrijven	Q1 2021	Eigen vermogen	€ 5 mln
Innovation Industries	Fondsen	Venture capital fonds voor deep tech bedrijven	Q1 2021	Eigen vermogen	€ 10 mln
Black Bear Carbon	Circulair en bio/ondernemingen	Recycling van autobanden	Q2 2021	Converteerbare lening	€ 2,5 mln
Effect	Deep Tech	Ontwikkeling van	Q2 2021	Eigen vermogen	€ 5 mln

² 25 miljoen euro afkomstig van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Photonics		wavelength division multiplexed transceivers			
Onward	LSH	Ontwikkeling van therapieën voor dwarslaesies	Q2 2021	Converteerbare lening	€ 10 mln
SCW Systems	Circulair en bio-ondernemingen	Watervergassingsinstallatie voor productie groen gas en installatie voor CO2 mineralisatie	Q2 2021	Eigen vermogen	€ 15 mln
Dab	Circulair en bio/ondernemingen	Technologie voor het verbeteren van het rendement van fermentatieprocessen	Q2 2021	Converteerbare lening	€ 1 mln
CapitalT	Fondsen	Investeringsfondsvoor software technologie	Q2 2021	Eigen vermogen	€ 5 mln
Onera Health	LSH	Een innovatief ysteem dat het mogelijk maakt slaapstoornissen te diagnosticeren vanuit het huis van de patiënt	Q3 2021	Converteerbare lening	€ 3,5 mln
Dutch Alternative Credit Instrument	Fondsen	Financiering aan niet-bancaire financiers, die op hun beurt het Nederlandse mkb zullen bedienen	Q3 2021	Eigen vermogen	€ 100 mln ³
Isa Pharmaceuticals	LSH	immunotherapie met producten in de klinische fase	Q3 2021	Converteerbare lening	€ 8 mln
LeydenJar	Energie/ondernemingen	technologie voor batterijen met 70% meer energieopslag dan huidige in de markt	Q3 2021	Eigen vermogen	€ 5 mln
Totaal Portefeuille Committingen Invest-NL t/m 31 augustus 2021 (in mln)					€ 416,70

23

De leden vragen of de voortgangsrapportage en resultaten van Invest-NL ook besproken zijn met mkb-organisaties als MKB-Nederland en Ondernemend Nederland (ONL). Indien ja, wat hun was en indien nee, vragen de leden of de minister alsnog bereid dit te doen en terug te koppelen aan de Kamer.

Antwoord

Vanuit het ministerie vinden regelmatig gesprekken plaats met mkb-organisaties als MKB-Nederland en Ondernemend Nederland over financiering van het Nederlands midden- en kleinbedrijf. Invest-NL voert zelf regulier overleg met haar

³ Hiervan is 50 miljoen euro afkomstig van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat

stakeholders, waaronder ook mkb-organisaties. In sommige gevallen wordt ook specifiek overleg gevoerd op onderwerpen, zoals bij de oprichting van het DACI-fonds. Als er bij mkb-organisaties behoefte is de voortgangsrapportage te bespreken, staat Invest-NL hiervoor open.

24

De leden vragen in hoeverre is de investeringsdrempel van vijf miljoen euro in combinatie met de cofinancieringseis voor eenzelfde bedrag een beperking gebleken zijn voor investeringen die ten goede komen aan het mkb en hoe dit blijkt uit de toekenningen/afwijzingen.

Antwoord

Invest-NL verstrekt ook financieringen onder de 5 miljoen euro aan ondernemingen, getuige ook het portfolio overzicht van Invest-NL bij vraag 22. Wel legt Invest-NL haar focus op bedrijven en projecten in de carbonneutrale en circulaire economie die een hoge impact bereiken maar op de markt onvoldoende financiering op kunnen halen. Daarbinnen gaat het vooral om relatief grotere en complexere (co-)financieringen, tot 50 miljoen euro waarvan beperkt aanbod is. Invest-NL moet additioneel zijn aan het aanbod van marktpartijen en het reeds bestaande overheidsinstrumentarium en werkt samen met andere partijen, zoals de ROM's, die zich meer richten op kleinere financieringen.

Daarnaast investeert Invest-NL zelf via fondsen zoals DFF, DACI, CapitalT, Innovation Industries en Dutch security tech fund in kleinere mkb-bedrijven. Onderstaande tabel geeft aan welke investeringsomvang per bedrijf deze fondsen hanteren. DACI gaat investeren in mkb-financieringsfondsen die voornamelijk leningen van onder de 2 miljoen euro verstrekken. In totaal zullen zo'n 250 kleinere mkb-bedrijven hierdoor financiering krijgen.

Instrument / investeringsfonds	Investeringsomvang per bedrijf
Dutch Future Fund	Van vroege fase (ca. € 500k) tot de scale-up fase (€ 10-30 mln)
Dutch Alternative Credit Instrument	Leningen tot € 5 mln, met een sterke focus op leningen kleiner dan € 2 mln
Capital T	€ 150k - € 3 mln
Dutch Security Tech Fund	€ 200k - € 1 mln
Innovation Industries	€ 1 mln - € 25 mln
Duurzaam MKB fonds	€ 200k - € 1,5 mln

25

De leden van de CDA-fractie lezen in de voortgangsrapportage dat Invest-NL in 2020 geen investeringdomeinen heeft gesignaleerd waarbinnen financiering met inachtneming van artikel 9 niet meer zou kunnen plaatsvinden. Wel hebben additionaliteitsargumenten mede ten grondslag gelegen aan de beslissing het kleinere mkb vooral indirect te financieren. Voor directe kleine financieringen is het uitgangspunt dat Invest-NL aanvullend wil zijn op het werkgebied van de Regionale Ontwikkelings Maatschappijen. Daartoe is een samenwerking geformaliseerd onder de naam 'ROM Range Extender' waarbij Invest-NL onder voorwaarden aanvullend kan financieren als verdere exposure

vanuit een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij niet mogelijk is. Invest-NL verwacht op korte termijn de eerste financiering onder deze samenwerking publiek te kunnen maken. De leden vragen of de Minister deze ROM Range Extender nader kan toelichten. Welke voorwaarden hiervoor gelden en of het reeds mogelijk is de eerste financiering(en) bekend te maken?

Antwoord

Het investeringsbeleid verschilt per ROM, maar typisch investeren de ROM's tot maximaal 5 miljoen euro, met focus rond 2,5 miljoen euro. Hierdoor kunnen kansrijke maar kapitaalintensieve start-ups buiten het bereik van de ROM vallen op het moment dat financiering benodigd is. Door mee te investeren met de ROM's beoogt Invest-NL de slagkracht van de ROM's te vergroten, andere investeerders aan te trekken in vroege fase financieringstrajecten en een pijplijn voor vervolginvesteringen in veelbelovende start-ups te creëren.

Invest-NL heeft hiervoor de ROM Range Extender ingericht voor financieringsrondes van minimaal 4 miljoen euro en maximaal 10 miljoen euro in innovatieve start/scale-ups, waarbij de investering van Invest-NL 1 tot 2,5 miljoen euro is en gelijk is aan die van de ROM. De ROM is in de lead voor intake en analyse.

Recent heeft Invest-NL de eerste investering van 1 miljoen euro onder deze ROM range extender gedaan in Delft Advanced Biorenewables (DAB). Deze spin-out van de TU Delft ontwikkelt, gebruikt en verkoopt geavanceerde fermentatietechnologie. De financiering maakt een aanzienlijke uitbreiding van de laboratoriumfaciliteiten en wetenschappelijk personeel mogelijk.

26

Tot slot vragen de leden in hoeverre het afgelopen jaar al gesprekken geweest met provincies om projecten gezamenlijk te financieren. Welke projecten dat waren en wat de onderwerpen waren.

Antwoord

Invest-NL vindt de relaties met provincies heel belangrijk en heeft daarom voor alle provincies en alle ROM's een relatieverantwoordelijke aangewezen die periodiek contact onderhoudt met de desbetreffende provincie. ROM's zijn in de regel de eerste partner als het gaat om gezamenlijke financiering met regio's, maar er zijn ook gesprekken over directe cofinanciering met provincies.

Voorbeelden van samenwerkingen met ROM's zijn de financieringen in de TOPPS en ROM Range Extender programma's en de cofinanciering van Effect Photonics met de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM).

Invest-NL heeft daarnaast concreet een samenwerking met de provincie Noord-Brabant, waarbij de provincie samen met Invest-NL leningen verstrekt tussen de 5 miljoen euro en 15 miljoen euro aan innovatieve, snelgroeiende bedrijven. In totaal wordt er 60 miljoen euro beschikbaar gesteld door beide partijen, waarvoor Invest-NL als loket fungeert.